

**Фінансова підтримка інноваційного розвитку підприємств
аграрного сектора економіки**

Вдовенко Лариса Олександрівна

доктор економічних наук, професор, Вінницький національний аграрний
університет, 21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6283-2385>

Черненко Ольга Сергіївна

кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, Національний
науковий центр «Інститут аграрної економіки», 03127, м Київ, вул. Героїв
Оборони, 10, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5727-3139>

Прийнято: 18.01.2025 | Опубліковано: 29.01.2025

***Анотація.** Стаття присвячена оцінці стану аграрного сектора економіки та заходів держави щодо фінансової підтримки підприємств галузі сільського господарства, яка є основою продовольчої безпеки на національному і світовому рівні. Аналізуються виклики та проблеми галузі, які визначають сучасні тенденції агропромислового виробництва. Використано такі загальнонаукові **методи дослідження**, як аналіз, синтез, порівняння й узагальнення. Здійснено оцінку обсягів виробництва продукції сільського господарства та ефективності сільськогосподарської діяльності. **У результатах** встановлено, що аграрний сектор загалом демонструє позитивну динаміку обсягів агропромислового виробництва, залишається*

ефективним в порівнянні з іншими галузями, тому закріплення результатів та збереження конкурентних позицій на світовому ринку вимагає дієвої фінансової підтримки в надскладний для країни час. Чинна система державної фінансової підтримки немає комплексного характеру і не забезпечує належного доступу до джерел фінансування всіх підприємств. Проаналізовано діяльність та обсяги підтримки Українським державним фондом підтримки фермерських господарств регіону. У висновках йдеться про активність фермерських господарств при отриманні бюджетної субсидії на 1 га оброблювальних угідь с.-г. та спеціальної бюджетної дотації на утримання ВРХ. Визначено перспективні інноваційні підходи забезпечення розвитку підприємств аграрного сектора економіки. Попри численні прогнози щодо розвитку фермерських господарств в Україні більшість з них в умовах воєнного стану демонструють високу стійкість, гнучкість та ефективність у порівнянні з великими підприємствами і є основною формою підприємництва на селі, що є важливим для розвитку сільських територій.

Ключові слова: аграрний сектор економіки, галузь сільського господарства, продовольча безпека, державна фінансова підтримка, Фонд підтримки фермерських господарств, державний реєстр, фермерські господарства

Financial support of innovative development of enterprises of the agricultural sector of the economy

Vdovenko Larysa

Doctor of Economics, Professor, Vinnitsa National Agrarian University, 21008, Vinnytsia, Sonyachna str. 3, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6283-2385>

Chernenko Olha

Candidate of economic sciences, senior researcher, National Scientific Center
"Institute of Agrarian Economics", 03127, Kyiv, St. Heroiv Oborony, 10,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5727-3139>

Abstract. *The article is devoted to the assessment of the state of the agricultural sector of the economy and the state's measures regarding financial support of enterprises in the agricultural sector, which is the basis of food security at the national and global levels. The challenges and problems of the agricultural sector, which are suggested by modern trends in agro-industrial production, are analyzed. Such general scientific research methods as analysis, synthesis, comparison and generalization were used. The volume of agricultural production and the efficiency of agricultural activities before the full-scale invasion of Russia and during martial law are assessed. It has been established that the agricultural sector in general has been demonstrating positive dynamics in the volume of agricultural production in recent years, remains effective in comparison with other industries, therefore, consolidating modern trends and maintaining competitive positions in the world market requires effective financial support in extremely difficult times. The current system of financial support for the agricultural sector is not comprehensive and does not provide proper access to sources of financing for all enterprises without exception. An assessment of the activities of the Ukrainian State Fund for Support of Farms was carried out and the volume of its support was determined.*

Conclusions were drawn regarding the activity of farms in Vinnytsia region in obtaining a budget subsidy per 1 ha of arable land (3100 UAH per ha) and a special budget subsidy for the maintenance of cattle 5000 (from 3 to 100 heads) and 7000 per 1 head, respectively.

Promising innovative approaches to ensuring the development of enterprises in the agricultural sector of the economy are the expansion of organic farming, the production of niche crops and state support for commodity producers in this

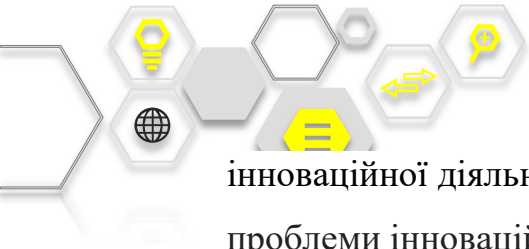
direction. Despite numerous skeptical and pessimistic forecasts, the development of farms in Ukraine continues. Most of them have been hardened in wartime conditions, have proven their higher stability, flexibility and efficiency compared to large enterprises.

It should be noted that measures aimed at supporting the agricultural sector should take into account the needs of development and revival of the economic potential of rural areas, ensuring proper living conditions for the rural population, which confirms the importance of supporting farms as the basis of entrepreneurship in the countryside.

Keywords: *agrarian sector of the economy, agricultural sector, food security, state financial support, Farm Support Fund, state register, farms*

Постановка проблеми. Аграрний сектор України відіграє важливу роль у забезпеченні національної та світової продовольчої безпеки. Окрім можливостей задовольнити потреби внутрішніх споживачів у продовольстві, Україна є одним із ключових гарантів продовольчої безпеки на світовому рівні. До повномасштабної війни за обсягами експорту Україна входила до п'ятірки найбільших експортерів зернових у світі, експортували третину від того, що виробляли, внутрішнє споживання зернових становило лише 20-25 %. Однак сільське господарство як ключова галузь економіки України суттєво постраждала внаслідок воєнних дій та окупації, що проявляється через знищення будівель, споруд, техніки, замінування територій, втрату посівних площ, забруднення ґрунту небезпечними речовинами тощо. Військова агресія призводить до знищення підприємств та допоміжних потужностей, порушення логістичних ланцюгів, дефіциту кадрів тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми фінансової підтримки інноваційного розвитку підприємств аграрного сектора висвітлені в працях багатьох дослідників. Так, Ю. Лупенко й М. Малік [1] зосереджують увагу на проблемах інноваційного забезпечення розвитку сільського господарства України з висвітленням сутності і функціональних ознак

інноваційної діяльності в економіці; П. Саблук, О. Шпикуляк [2] розкривають проблеми інноваційності підприємництва в аграрній сфері та інституціональні аспекти його адаптації до умов ринку; у Т. Суса та ін. [3] розглянуто моделі фінансування інноваційного розвитку аграрного сектора в сучасних умовах на регіональному рівні та представлено алгоритм розрахунку впливу фінансування аграрного сектора на інноваційний розвиток. Також З. Тітенко та І. Долженко [4] в своїй праці аналізують сучасний стан фінансування інноваційної діяльності та обґрунтовують необхідність впровадження фінансового механізму стимулювання аграрного сектора економіки України та визначено основні напрямки інноваційного розвитку сільськогосподарського виробництва (селекційно-генетичний, технологічний, екологічний, адміністративний, економічний).

У своїй праці О. Горбатюком [5] здійснено індикативну оцінку інноваційного розвитку та результативності впровадження інновацій у сільському господарстві, а запропоновані економічні індикатори дозволять виражати у вартісному вимірникові витрати та фінансовий результат від впровадження інновацій у сільському господарстві.

Так, О. Скидан, І. Литвинчук [6] розглядають проблеми забезпечення національної продовольчої безпеки, а надані ними методичні і практичні рекомендації стосуються багаторівневого механізму управління ними; А. Білоченко [7] розглядає теоретичні та методологічні підходи до розробки інституціональної моделі фінансового забезпечення аграрного сектору.

Вініченко І. [8] досліджує основні труднощі інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств, а також надані рекомендації для стимулювання інвестиційних вкладень у сільське господарство з метою забезпечення продовольчої безпеки України. Незважаючи на значну кількість наукових досліджень у цьому напрямку, залишаються невирішеними питання щодо особливостей та шляхів поліпшення інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств. Зокрема, актуальним залишається дослідження конкретних шляхів поліпшення інвестиційного клімату,

впровадження новітніх технологій у сільське господарство, а також розробка ефективних механізмів приваблення інвестицій у цей сектор.

В праці С. Лукаш [9] здійснено аналіз фінансової підтримки фермерських господарств в Україні на основі вивчення досвіду Європейського Союзу щодо реалізації Спільної аграрної політики ЄС та надано рекомендації щодо адаптації системи фінансової підтримки фермерів до стандартів і вимог ЄС; С. Нісфоян [10] оцінює економічну ефективність Державного аграрного реєстру (ДАР) у забезпеченні державної підтримки аграріїв та визначено невирішені проблеми та рекомендації щодо покращення його використання.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Отже, аналіз вище перелічених наукових публікацій показав, що дослідження стосуються сучасного стану та проблем розвитку аграрного сектора, його інноваційної складової, теоретичних та методологічних підходів розробки інституціональної моделі його фінансового забезпечення. Водночас, нові виклики воєнної економіки та невизначені перспективи аграрного сектору економіки в контексті продовження воєнного стану в країні потребують в подальшому дослідження впливу фінансової підтримки на розвиток підприємств пріоритетної галузі економіки, зокрема фермерських господарств, які в цих складних умовах демонструють високу стійкість, гнучкість та ефективність на ринку. Наше дослідження спрямоване на детальну оцінку діяльності Укрдержфонду підтримки фермерських господарств в регіонах, який має відігравати ключову роль у їх підтримці, забезпечуючи фінансування, консультаційні послуги та підтримуючи запровадження інновацій.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження стану розвитку аграрного сектора економіки, аналіз викликів та ризиків агропромислового виробництва та пошуку напрямків покращення державної фінансової підтримки інноваційного розвитку підприємств пріоритетної для економіки галузі, зокрема фермерських господарств.

Виклад основного матеріалу дослідження. В 2021 році сільське господарство продемонструвало вражаючий ріст виробництва на рівні 14,4%, а на сільгосподарських підприємствах цей показник зріс на цілих 19,2%. Такий динамічний розвиток сектору дозволив йому здобути лідерство в зростанні виробництва серед усіх галузей. За результатами 2021 року сільське господарство забезпечило найвищий відсоток до ВВП, перевищуючи 10%... Внаслідок війни більше 70% сільських господарств зазнали збитків. Втрати доходів сільських господарств становили в середньому 30-40%. Обсяг виробництва сільськогосподарської продукції зменшився від 5% до 30% залежно від регіону та виду продукції. Обсяги виробництва зернових культур знизилися в 2022 році на 37% порівняно з показником 2021 року і склали близько 53,9 млн тонн. Понад 2 мільйони гектарів оброблюваних земель втрачені через війну та окупацію територій. Світовим банком проведено оперативну оцінку руйнувань та визначено потреби для відновлення після повномасштабного вторгнення. Зазначено, що прямі збитки в аграрному секторі становили 8,7 млрд доларів США, а непрямі втрати, обумовлені скороченням виробничих можливостей, склали 31,5 млрд доларів США, усього досягши 40,2 млрд доларів США. На розмінування знадобиться не менше 37,6 млрд доларів США станом на лютий 2023 року. В секторі зрошення та водовідведення збитки досягли 380,5 млн та 282,5 млн доларів США відповідно. Витрати на відновлення зрошення складають 8,9 млрд доларів США. Оцінка також вказує, що на потреби в реконструкції та відновленні сільськогосподарського виробництва в Україні потрібно виділити не менше 29,7 млрд доларів США в період з 2024 по 2033 рік, в тому числі 600 млн доларів США вже в 2023 році, переважно для негайного відновлення виробництва [8].

Наведені тенденції в сільському господарстві створюють необхідність стратегічних інвестицій для подолання викликів та забезпечення сталого розвитку галузі. Важливо відзначити, що останні роки свідчать про обмеження притоку іноземних інвестицій у сільське господарство. Причини цього можна

віднести до військових конфліктів на території України, нестабільної політичної ситуації, високого рівня корупції та недостатньої розвиненості економіки. Ці фактори породжують невизначеність серед потенційних інвесторів та розкладають їхню бажаність вкладати кошти у цей сектор [11].

В подальшому ефективний розвиток підприємств галузі сільського господарства в Україні можливий за вирішення низки проблем, серед яких недостатній рівень фінансової підтримки товаровиробників та стимулювання впровадження інновацій в агропромислове виробництво.

Аграрний сектор економіки загалом впродовж останніх років демонструє позитивну динаміку обсягів виробництва продукції сільського господарства, залишається ефективним в порівнянні з іншими галузями, тому закріплення сучасних тенденцій та збереження конкурентних позицій на світовому ринку вимагає сприятливої державної політики фінансової підтримки (таблиця 1).

Таблиця 1

Динаміка обсягів продукції сільського господарства та ефективності сільськогосподарської діяльності

(у постійних цінах 2021 р., млн грн.)

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення 2023 р. від 2021 р. (+-)
1. Продукція сільського господарства: - Україна	943489,4	672143,3	782637,5	-160851,9
Темпи приросту, %	105,7	71,2	116,4	10,7 в.п.
- Вінницька область	56025,2	66125,1	81567,0	25541,8
Темпи приросту, %	154,9	118,0	123,4	-31,5 в.п.
2. Частка Вінницької області у продукції сільського господарства України, %	5,9	9,8	10,4	4,5 в.п.
3. Рівень рентабельності с.-г. діяльності, %: - Україні	36,4	13,3	5,9	- 30,5 в.п.
- Вінницька область	45,10	24,10	8,4	4,30 в.п.

Джерело: розраховано авторами на основі [12; 13]

Аналізуючи дані таблиці 1 можна зробити висновки, що обсяги продукції сільського господарства в Україні впродовж 2021-2023 рр. демонстрували скорочення в 1,2 раза (з 943489,4 млн грн. в 2021 р. до 782637,5 млн грн. в 2023 р.); у Вінницькій області, частка якої у продукції сільського господарства України за цей період зростає (з 5,5% в 2021 р. до 10% в 2023 р.) спостерігаємо зростання обсягів продукції сільського господарства в 1,5 раза (з 56025,2 млн грн. в 2021 р. до 81567 млн грн. в 2023 р.).

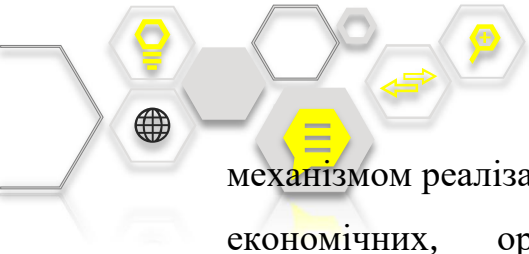
Натомість скорочення темпів приросту продукції сільського господарства як в Україні так і у Вінницькій області відбулося у 2022 році, що пов'язуємо із початком війни і окупацією територій України, де здійснювалась сільськогосподарська діяльність.

Темпи приросту продукції сільського господарства України в 2023 р. зросли до рівня 116,4% в порівнянні з 2021 р., коли вони становили 105,7%. Темпи приросту продукції сільського господарства у Вінницькій області є вищими в порівнянні із середніми показниками по Україні, однак мають загальну тенденцію до скорочення в 2023 р. до рівня 123,4% проти 154,9% в 2021 р.

Щодо ефективності сільськогосподарської діяльності як по Україні так і у Вінницькій області спостерігається зниження рівня рентабельності впродовж 2021-2023 рр. (у Вінницькій області значення рентабельності теж є вищим середнього по Україні). Позитивною все таки тенденцією є рентабельний характер сільськогосподарської діяльності загалом, незважаючи на воєнні дії на окремих територіях.

Зважаючи на специфічні особливості агропромислового виробництва, а також неможливість прогнозування подальшого перебігу воєнних дій, окрім оперативного вирішення існуючих проблем галузі слід формувати стратегічне бачення розвитку аграрного сектору економіки на перспективу і тут важливим є оцінка державної фінансової підтримки та її вдосконалення.

Державна фінансова підтримка аграрного сектору економіки є основним

механізмом реалізації аграрної політики, яка полягає у створенні сприятливих економічних, організаційно-правових умов ефективного розвитку агропромислового виробництва. Державна підтримка охоплює інструменти й форми економічного впливу, спрямовані на створення стабільності, конкурентоспроможності підприємств галузі, забезпечення ринку сільськогосподарською продукцією та розвитку сільських територій.

Ще до повномасштабного вторгнення росії однією із ключових проблем розвитку галузі є і залишається недосконалий механізм державної фінансової підтримки та недостатність фінансування, що відрізняє вітчизняну практику від світового досвіду.

На економічному рівні, основними стримуючими факторами є обмежений доступ до фінансування та низький рівень державної підтримки порівняно з іншими країнами. Наприклад, український аграрний сектор отримує державну фінансову підтримку в розмірі близько 1,2% ВВП порівняно з 5-6 % ВВП у США та країнах ЄС, що значно обмежує можливості для модернізації та впровадження нових технологій, таких як автоматизація та точне землеробство, які вже стали звичним явищем у багатьох розвинених країнах [14, с.42].

В аграрному секторі економіки України функціонують окрім інших, різні форми господарювання, серед яких вагоме місце відводиться фермерським господарствам як одній із найпоширеніших форм підприємництва на селі як у вітчизняній так і в світовій практиці.

Результатом державної аграрної політики стала поляризація малих виробників. Малі виробники орієнтовані на самозабезпечення та наповнення локальних ринків трудомісткою та нішевою продукцією. Вони зазвичай мають невисокий рівень механізації та малу площу землі. Застосовують традиційніші методи виробництва та покладаються на власну працю. У структурі валового виробництва сільськогосподарської продукції особисті селянські та фермерські господарства відіграють ключову роль, поставляючи значну частину різних видів продукції: молока — 78%, яловичини та телятини —

74%, свинини — 35%, курятини — 17%, овочів — 89%, картоплі — 99% [15, с.15].

Сільське господарство є дотаційною галуззю в багатьох країнах. Заходи державної підтримки та фінансування агропромислового виробництва в Україні є недостатніми, що негативно позначається на розвитку галузі та забезпеченні фінансових можливостей запровадження інновацій в процеси агропромислового виробництва, що сприятиме конкурентоспроможності виробленої сільськогосподарської продукції високої якості не лише на внутрішньому, а й зовнішніх ринках.

Загалом існує декілька джерел державної підтримки аграріїв, зокрема пряма бюджетна підтримка у вигляді субсидій та дотацій, податкові пільги, а також державне регулювання ціноутворення через обмеження експорту або імпорту. Найбільш привабливими джерелами для аграріїв є пряма бюджетна підтримка, оскільки це сума видатків, що передбачена в держбюджеті як бюджетна програма підтримки сільгоспвиробників. Але вже другий рік поспіль ситуація щодо програм прямої державної підтримки дуже складна, і це зрозуміло, бо в умовах війни бюджет максимально обмежений [16].

Недосконалість механізму фінансової підтримки та обмеженість доступу до неї всіх без виключення підприємств негативно впливають і на конкурентоспроможність фермерських господарств.

В аграрному секторі економіки виробництвом сільськогосподарської продукції займаються понад 50 тис. сільськогосподарських підприємств, 92% з яких є фермерські господарства. Кількість статистично активних фермерських господарств становить 32452 одиниці, з яких 28788 одиниць, за оперативними даними Держстату, мають в обробітку 4,7 млн гектарів сільськогосподарських угідь [17].

Під час війни фермерські господарства стикаються з низкою загроз та викликів (особливо в зонах близьких до бойових дій), які впливають на їх діяльність: безпека власників господарств та доступ до землі; обмежені можливості у засобах виробництва, масова міграція сільських мешканців,

пошкодження/знищення інфраструктури, техніки, що призводить до значних збитків та унеможлиблює ефективне здійснення ними сільськогосподарської діяльності.

Вінницька область є одним із провідних аграрних регіонів України, адже тут виробляється 10,4% (2023 р.) сільськогосподарської продукції. Основу агропромислового комплексу регіону становлять 841 сільськогосподарське підприємство, 1893 фермерські господарства, 274,4 тис. особистих селянських господарств...Кількість зайнятого населення в сільському господарстві становить 215,0 тис. осіб. На Вінниччині поступово розвивається органічне виробництво: задіяно 4308 га з урахуванням перехідного періоду та 2467 га земель з органічним статусом; виробництвом органічної продукції займаються 60 сільськогосподарських підприємств, у т. ч. 7 фермерських господарств. Упродовж останніх років у сільському господарстві регіону спостерігається тенденція до нарощування об'ємів сільськогосподарської продукції та перетворення агропромислового виробництва у прибутковий і високотехнологічний бізнес [18].

Все це можливо завдяки фінансовим можливостям фермерських господарств модернізувати процес виробництва та застосуванню інноваційних підходів в аграрному бізнесі.

Важливою складовою підтримки фермерів в період воєнного часу є сприяння державою безпечній сільськогосподарській діяльності та надання фінансової підтримки із вільним доступом до фінансових та матеріальних ресурсів.

Оцінка обсягів державної фінансової підтримки сільгосподарських товаровиробників в Україні свідчить про їх скорочення в 2023 р. (197 млн грн.) в порівнянні із 2021 р. (2253 млн грн.) в 11,4 раза. Обсяги підтримки фермерських господарств скоротилась в 2023 р. в 18,2 раза в порівнянні із 2021 р. до рівня 40 млн грн. проти 727 млн грн. [19].

Для розширення напрямів підтримки фермерських господарств Кабінет Міністрів України ухвалив постанову № 300, яка внесла зміни до Порядку

використання бюджетних коштів для підтримки фермерських господарств та інших агровиробників. Цей оновлений порядок, затверджений Постановою № 918 у 2022 році [20], спрямований на вдосконалення механізмів фінансування та розширення можливостей для аграріїв.

Збільшення фінансування та вдосконалення нормативної бази відображають зусилля уряду у зміцненні аграрного сектору, що має позитивно вплинути на конкурентоспроможність фермерських господарств та стабільність агропромислового виробництва.

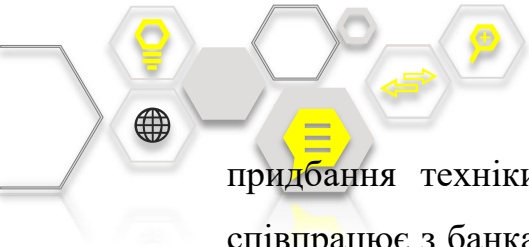
Важливу роль у фінансовій та організаційній підтримці аграріїв в Україні відіграє Український державний фонд підтримки фермерських господарств (Укрдержфонд), основними аспектами діяльності якого є наступні (рис.1).

Рис. 1. Основні аспекти діяльності Укрдержфонду підтримки фермерських господарств

Джерело: сформовано авторами на основі [21]

Укрдержфонд надає дотації та гранти для реалізації проектів, що сприяють розвитку фермерських господарств. Це можуть бути кошти на

придбання техніки, насіння, добрив або модернізацію виробництва. Він співпрацює з банками для надання пільгових кредитів, що дозволяє аграріям отримувати фінансування на вигідних умовах.

Фермери можуть отримувати консультації з питань ведення господарства, фінансового планування, використання новітніх технологій. У рамках державної програми молоді фермери можуть отримати фінансову підтримку для розвитку своїх підприємств.

Фермерські господарства можуть подавати заявки на отримання грантів для реалізації інноваційних проектів.

З метою використання інноваційних підходів в агропромисловому виробництві, зокрема, стимулювання органічного землеробства Фонд надає дотації на сертифікацію та перехід до органічних технологій.

Позитивною тенденцією вважаємо можливість підприємств аграрного сектора подати заявку на отримання державних субсидій, цільових, субсидованих кредитних програм, позик і технічної допомоги від ЄС та інших міжнародних донорів на онлайн-платформі Державний аграрний реєстр.

Державний аграрний реєстр (ДАР) – це інтегрована база даних, що функціонує як головне сховище інформації про сільськогосподарських суб'єктів у межах держави [22]. Його функціонування спрямоване на централізацію інформації про земельні ресурси, товаровиробників та сільськогосподарську продукцію, що сприяє ефективному управлінню аграрним сектором.

У Вінницькій області Укрдержфонд співпрацює із обласними та місцевими адміністраціями, реалізуючи програми, адаптовані до специфіки регіону. Він підтримує дослідження та проекти, спрямовані на покращення умов ведення сільського господарства в області, враховуючи кліматичні та ґрунтові особливості. Співпраця з місцевими органами та адаптація програм до регіональних потреб допомагають забезпечити ефективність його діяльності.

Укрдержфонд відіграє ключову роль у підтримці фермерських

господарств у Вінницькій області, забезпечуючи фінансування, консультаційні послуги та підтримуючи запровадження інновацій.

Державна фінансова підтримка фермерських господарств через Вінницьке відділення Укдержфонду здійснювалась за аналізований період за 4 напрямками: бюджетна субсидія на 1 га оброблювальних угідь сільського господарства (Постанова Кабінету Міністрів № 106 від 07.02.2018 р. [23]); спеціальна бюджетна дотація на утримання на утримання ВРХ [21], спеціальна бюджетна дотація на утримання маточного поголів'я кіз та овець та кредити на поворотній основі (Постанова Кабінету Міністрів №1102 від 25.08.2024 р. [24]) (таблиця 2).

Таблиця 2

Обсяги підтримки аграріїв через Вінницьке відділення Укдержфонду
підтримки фермерських господарств

Роки	Види підтримки та коротка характеристика							
	Бюджетна субсидія на 1 га оброблювальних угідь с.-г. (Постанова Кабінету Міністрів № 106 від 07.02.2018 р.) (4000 грн. на 1 га)		Спеціальна бюджетна дотація на утримання на утримання ВРХ 7000 на 1 голову		Спеціальна бюджетна дотація на утримання маточного поголів'я кіз та овець 2000 на 1 голову (від 5 до 500 голів)		Кредити на поворотній основі (Постанова Кабінету Міністрів №1102 від 25.08.2024 р.)	
	Подано / Задоволено заявок (од.)	Сума, млн грн.	Подано / Задоволено заявок (од.)	Сума, млн грн.	Подано / Задоволен о заявок (од.)	Сума, млн грн.	Подано / Задоволен о заявок (од.)	Сума, млн грн.
2020 р.	31/31	1,7	-	-	-	-	14/14	5,3
2021 р.	Бюджетна субсидія новоствореним господарствам (5000 грн. на 1 га) (не більше 100000 на 1 господарство)							
	38/38	3,3	-	-	-	-	17/17	3,9
2022 р.	Бюджетна субсидія на 1 га оброблювальних угідь с.-г. (Постанова Кабінету Міністрів		Спеціальна бюджетна дотація на утримання на утримання ВРХ 5000 на					

	№918 від 16.08.2022 р.) (3100 грн. на 1 га)		1 голову (від 3 до 100 голів)					
	1455/1455	106,2	1684/1684	40,9	-	-	-	-
2023 р.	-	-	-	-	-	-	23/16	4,6
024 р. (стано м на 01.11)	Бюджетна субсидія бюджетна субсидія на 1 га оброблювальних угідь с.-г. (4000 грн. на 1 га)		Спеціальна бюджетна дотація на утримання на утримання ВРХ 7000 на 1 голову					
	937/937	118,9	2225/2225	68,8	64/64	3,8	-	-

Джерело: сформовано за оперативними даними Вінницького відділення Укредержфонду підтримки фермерських господарств

Практично всі поступлені заявки на отримання підтримки аграріями через Вінницьке відділення Укредержфонду підтримки фермерських господарств були задоволені впродовж 2020-2024 рр., окрім 2023 р., де по програмі кредитів на поворотній основі, де було задоволено 16 із 23 заявок. Найбільш активними за аналізований період були фермерські господарства при отриманні бюджетної субсидії на 1 га оброблювальних угідь с.-г. (3100 грн на га) та спеціальної бюджетної дотації на утримання на утримання ВРХ 5000 на 1 голову (від 3 до 100 голів) та у 2022 р. та 2024 р. та спеціальної бюджетної дотації на утримання на утримання ВРХ 7000 на 1 голову в 2024 р. (станом на 01.11).

Ще 8 тисяч фермерських господарств та інших виробників сільськогосподарської продукції отримали субсидії на суму майже 396,1 млн грн від Українського державного фонду підтримки фермерських господарств. Зокрема: 60,5 млн грн - на одиницю оброблюваних угідь сільськогосподарського призначення (1 гектар) для провадження сільськогосподарської діяльності; 335,6 млн грн - для утримання великої рогатої худоби (корів) усіх напрямів продуктивності. До кінця року в рамках зазначеного проекту планується спрямувати кошти фермерським

господарствам та іншим виробникам сільськогосподарської продукції на загальну суму майже 1,2 млрд гривень [25].

Отже, обсяги державної фінансової підтримки є обмеженими і не всі підприємства аграрного сектору є задіяними в програмах стимулювання ефективності агропромислового виробництва та використання інноваційних технологій з метою підвищення врожайності та продуктивності, зниження втрат під час збирання, транспортування, зберігання та переробки сировини.

Технологічні інновації є ключовим фактором довгострокового зростання в аграрному секторі. На відміну від багатьох розвинених країн, де технології точного землеробства, дрони для моніторингу посівів та автоматизовані системи управління виробництвом стали невід'ємною частиною агровиробництва, в Україні лише 10-15% сільськогосподарських підприємств використовують такі технології. У той же час, інноваційні підходи дозволяють значно підвищити врожайність, зменшити витрати ресурсів та знизити залежність від погодних умов. Впровадження сучасних технологій є важливою складовою стратегії розвитку аграрного сектору, яка може значно підвищити продуктивність та ефективність, але потребує державної підтримки та додаткових інвестицій. Загальний розвиток аграрного сектору України залежить від здатності ефективно управляти впливом економічних, соціальних, кліматичних, інфраструктурних і технологічних факторів [14, с. 42].

Необхідно забезпечити державну підтримку галузі шляхом розроблення та впровадження програм розвитку найменш прибуткових галузей особливо тваринництва. Тваринництво є більш затратною галуззю, ніж рослинництво, тому потребує більшої дотаційної підтримки.

Висновки. Аграрний сектор України продовжує забезпечувати продовольчу безпеку країни та сприяти економічній стабільності, незважаючи на виклики війни. Проблеми розвитку аграрного сектору економіки в умовах воєнного стану не під силу вирішувати самим підприємствам. Нові виклики ставлять під загрозу продовольчу безпеку, вимагають зміни векторів розвитку

галузі сільського господарства, зокрема, через підтримку всіх підприємств аграрного сектора на основі добросовісної конкуренції в доступі до джерел фінансування агропромислового виробництва, підвищення ефективності сільськогосподарської діяльності, задіяння інноваційних підходів з метою використання їх потенціалу.

Активні процеси входження України в світовий простір для розширення ринків збуту виробленої сільськогосподарської продукції вимагають відповідності її міжнародним стандартам. Перспективними інноваційними підходами в сільському господарстві є розвиток органічного землеробства, тому необхідна державна підтримка таким товаровиробникам, що прагнуть виходу на зовнішні ринки.

Вважаємо, що впровадження фінансової політики, орієнтованої на ефективність діяльності фермерських господарств є запорукою розвитку сільського господарства. Попри численні скептичні та песимістичні прогнози розвиток фермерських господарств в Україні триває. Більшість з них пройшли загартування в умовах воєнного часу, довели свою більш високу стійкість, гнучкість та ефективність на ринку. Заходи, спрямовані на підтримку галузі сільського господарства, повинні враховувати необхідність розвитку та відродження сільських територій з використанням її економічного потенціалу, забезпеченням належних умов проживання для сільського населення, що вказує на важливість функціонування фермерських господарств як основи підприємницької діяльності на селі.

Список використаних джерел

1. Лупенко Ю.О., Малік М.Й. та ін. Інноваційне забезпечення розвитку сільського господарства України: проблеми та перспективи. Монографія. К. ННЦ «ІАЕ». 2014. 517 с.
2. Саблук П.Т, Шпикуляк О.Г, Курило Л.І. Інноваційна діяльність в аграрній сфері: інституціональний аспект: монографія. К.: ННЦ ІАЕ, 2010.

3. Сус Т., Судук Н., Ємець О., Мовчун С., Цюпа О. Інноваційний розвиток аграрного сектора: моделі фінансування та оцінка впливу фінансування на регіональному рівні. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2023. № 2(56). С.181-193. URL: [file:///C:/Users/USER/Downloads/4021_181-193%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/USER/Downloads/4021_181-193%20(2).pdf)

4. Тітенко З.М., Долженко І.І. Фінансовий механізм стимулювання інноваційної діяльності аграрних суб'єктів господарювання в Україні. *Економіка та суспільство*. 2024. Випуск 67. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4835/4775>.

5. Горбатюк О. В. Індикативна оцінка результативності інноваційного розвитку підприємництва в аграрному секторі економіки. *Економіка АПК*. 2021. № 12. С. 26-32. URL: https://eapk.com.ua/web/uploads/pdf/Ekonomika_APK_VOL.%2028,%20N O.%2012,%202021-26-32.pdf

6. Скидан О. В., Литвинчук І. Л. та ін. Формування і реалізація продовольчої безпеки України. *Економіка АПК*. 2020. № 7. URL: https://eapk.com.ua/web/uploads/pdf/Ekonomika%20APK_Iss.7_2020_20-32.pdf

7. Білоченко А. М. Теоретико-методологічні підходи до розробки інституціональної моделі фінансового забезпечення аграрного сектору. *Економіка АПК*. 2021. № 2.

8. Вініченко І., Дідур К., Добродзій Т. Інвестиції в сільське господарство як головне джерело досягнення продовольчої безпеки України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 1. С. 46-55. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/2765/2801>

9. Лукаш С. М., Конєв Р. Фінансова підтримка фермерських господарств в Україні в контексті підготовки до європейської інтеграції. *Економіка та суспільство*. 2024. Випуск № 68. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5049/4995>

10. Нісфоян С. С., Немненко А.А. Державний аграрний реєстр як каталізатор економічного розвитку сільського господарства. *Економіка та*

<https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4757/4698>

11. Гарбар Ж. В., Майбородюк К. С. Інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 12. С. 18-22. DOI: 10.32702/2306-6814.2021.12.18

12. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/ioz.htm.

13. Рентабельність операційної та всієї діяльності підприємств за видами економічної діяльності за 2023 рік URL: <https://www.vn.ukrstat.gov.ua/index.php/statistical-information/7863--2023-.html>

14. Мазур Г. Ф., Лавров Р. В., Криворучко І. О., Олійник Л. В., Безп'ятко О. А. Перспективи та шляхи розвитку аграрного сектору України в умовах війни. *Агросвіт*. 2024. № 23. С.40-45. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2024.23.40>.

15. Риковська О., Фраєр О., Михайленко О. Аналіз стану сільського господарства України та імплементація нормативно-правових актів ЄС, дотичних до аграрних та довкіллевих питань. За ред. М. Белкіна, А. Даниляк. Київ: ГО "Екодія", 2024. 22 с.

16. Стенограма комітетських слухань на тему: «Державна підтримка аграрного сектору у 2024 році. Державні та недержавні фонди і механізми» URL: <https://komagropolit.rada.gov.ua/documents/sluhannja/75416.html> .

17. ВГО Асоціація фермерів та приватних землевласників України, виступає категорично проти прийняття законопроекту 6013. URL: <https://farmer.co.ua/ua/presa/item/849-vho-asotsiatsiia-fermeriv-ta-pryvatnykh-zemlevlasnykiv-ukrainy-vystupaie-katehorychno-proty-pryiniattia-zakonoproektu-6013> (дата звернення: 12.01.2025 р.).

18. Інвестиційний паспорт Вінницької області. URL: <http://www.dmsrr.gov.ua/uploads/Informacia/Vinnytsia%20region%20IP%20ua.pdf>.

19. Міністерство аграрної політики і продовольства України: офіційний веб-сайт. URL: <https://minagro.gov.ua> (дата звернення: 10.01.2025).

20. Постанова Кабінету Міністрів України від 16.08.2022 р. №918 «Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання підтримки фермерським господарствам та іншим виробникам сільськогосподарської продукції. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/918-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.01.2025).

21. Укрдержфонд підтримки фермерських господарств. URL: <https://udf.gov.ua/> (дата звернення: 10.01.2025).

22. Офіційний сайт Державного аграрного реєстру. <https://www.dar.gov.ua/> (дата звернення: 10.01.2025).

23. Постанова Кабінету Міністрів України №106 від 07.02.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/106-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.01.2025).

24. Постанова Кабінету Міністрів України №1102 від 25.08.2024 р. URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=109396 (дата звернення: 10.01.2025).

25. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/maizhe-400-mln-hrn-derzhavnoi-pidtrymky-otrymaly-shche-8-tys-fermerskykh-hospodarstv/> (дата звернення: 10.01.2025).